

Kommittédirektiv

Öka möjligheterna till bostadsbyggande i anslutning till områden som är av riksintresse för totalförsvarets militära del

Beslut vid regeringssammanträde den 16 juli 2026

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera vilka hinder som finns och vilka förändringar som kan övervägas, framför allt i fråga om buller, i syfte att möjliggöra bostadsbyggande utan att Försvarsmaktens nuvarande eller framtida verksamhet hindras och begränsas.

Utredaren ska bl.a.

- beskriva hur förutsättningarna att uppföra och bygga bostäder inom och i anslutning till områden av riksintresse för totalförsvarets militära del påverkas av militär verksamhet och gällande regelverk, framför allt i fråga om provningar enligt miljöbalken kopplade till buller,
- lämna förslag som möjliggör ökat bostadsbyggande i anslutning till områden av riksintresse för totalförsvarets militära del, utan att Försvarsmaktens verksamhet begränsas på kort eller lång sikt, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2027.

Uppdraget att möjliggöra ökat bostadsbyggande i anslutning till områden av riksintresse för totalförsvarets militära del

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina innebär ett strukturellt och långsiktigt kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge i Sveriges närområde. Sverige har som följd av detta gått med i Nato och genomför nu den största upprustningen av totalförsvaret i modern tid. Förvarsbeslutet 2025–2030 innebär omfattande investeringar i krigsorganisation, materiel, personal och infrastruktur. Försvarets tillväxt bedöms medföra ett utökat behov av övning och utbildning vid militära övnings- och skjutfält samt vid flygflottiljer, verksamhet som är förenad med villkor i miljötillstånd, bl.a. avseende bullernivåer. Denna typ av infrastruktur är en grundförutsättning för att Förvarsmaktens ska kunna utbilda och öva den krigsorganisation som är beslutad för det militära försvaret och för att myndigheten ska kunna verka enligt sin huvuduppgift – att förvara Sverige och allierade stater mot ett väpnat angrepp med utgångspunkt i det kollektiva försvaret inom Nato.

Samtidigt är en god bostadsförsörjning och samhällsplanering fortsatt en prioriterad fråga från samhällssynpunkt. En väl fungerande bostadsmarknad i hela landet är grundläggande för människors trygghet och livskvalitet. Regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder under mandatperioden för att öka bostadsbyggandet och möjliggöra samhällsomvandling. Frågan om en fungerande bostadsmarknad är även viktig i de områden där Förvarsmakten bedriver verksamhet.

I anslutning till områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar kan såväl detaljplanering som prövning av bygglov för nybyggnad och tillbyggnad begränsas. Syftet är att undvika att befintlig, och i vissa fall även planerad, totalförvarsverksamhet i efterhand hindras och begränsas vid prövningar enligt miljöbalken. Detta innebär samtidigt att kommunernas möjligheter att planera för bl.a. bostäder och fastighetsägares möjligheter att utveckla sina fastigheter begränsas inom stora geografiska områden, även där behovet av bostäder eller annan bebyggelse är stort.

Förutsättningar och åtgärder för ökat bostadsbyggande i anslutning till områden av riksintresse för totalförsvarets militära del

När totalförsvaret byggs ut i snabb takt ökar behovet av att sådan verksamhet kan förenas med andra samhällsintressen, exempelvis bostäder. Det är då avgörande att regelverket, bl.a. i fråga om buller, är ändamålsenligt

och i möjligaste mån kan ge förutsättningar för både totalförsvarets verksamheter och bostäder.

Det aktualiseras inte minst i anslutning till riksintresseområden för totalförsvarets militära del. Det finns mot denna bakgrund skäl att utreda hur bl.a. bostäder ska kunna uppföras eller utvecklas i anslutning till riksintresseområden för totalförsvarets militära del, utan att Försvarsmaktens verksamhet begränsas på kort eller lång sikt.

Frågan om samordning av planläggning och lovgivning enligt plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och av prövning och tillsyn enligt miljöbalken, MB, i fråga om buller har utretts vid flera tillfällen (se bl.a. SOU 2013:57 och SOU 2013:67), men dessa utredningar har inte omfattat buller från militär verksamhet.

Genom propositionen Samordnad prövning av buller enligt miljöbalken och plan- och bygglagen (prop. 2013/14:128) infördes bestämmelser i både plan- och bygglagen och miljöbalken i syfte att förbättra samordningen mellan regelverken och därigenom underlätta planering och byggande av bostäder i bullerutsatta miljöer. Reformen innebär att frågan om omgivningsbuller hanteras med större tydlighet redan i plan- och lovskedet, och att tillsynsmyndighetens möjligheter att ingripa i efterhand begränsas. Vid lokalisering av bebyggelse ska hänsyn tas till människors hälsa och säkerhet samt till möjligheterna att förebygga bullerstörningar, och störningar som kan innebära olägenhet för människors hälsa ska förebyggas. Reformen avgränsades dock samtidigt genom att militärt buller inte inkluderades i begreppet omgivningsbuller (jfr prop. 2013/14:128 s. 65–66).

I anslutning till områden av riksintresse för totalförsvaret finns befintliga bostäder där buller från militär verksamhet förekommer och där fastighetsägaren tolererar, eller inte upplever några störningar av, buller.

Trots detta kan möjligheterna att bygga ut eller på annat sätt utveckla sådana bostäder vara begränsade då det möjliggör ett utökat boende på fastigheten. Utifrån gällande regelverk kan framtida tillståndsprövningar enligt miljöbalken för den verksamhet som bedrivs medföra krav på begränsningar av den militära verksamheten. Att samtliga befintliga boende inte upplever några störningar av det buller som kan förekomma tillmäts då ingen betydelse. Det bör därför analyseras om en fastighetsägare genom avtal eller servitut ska kunna acceptera sådant buller för att möjliggöra en rimlig

utveckling av befintliga bostadsfastigheter utan att Försvarsmaktens verksamhet riskerar att begränsas på kort eller lång sikt.

Den tidigare utredningen Samordnade bullerregler för att underlätta bostadsbyggandet (SOU 2013:57) berörde i viss utsträckning frågan om möjligheten för en fastighetsägare att genom avtal tolerera visst buller från verksamhet på en annan fastighet. Denna utredning, som dock inte specifikt behandlade militärt buller, bedömde då att det finns en möjlighet att genom avtal reglera buller mellan fastigheter inom ramen för jordabalken, men att sådana avtal inte kan sträcka sig utöver vad som enligt miljöbalken utgör en olägenhet för människors hälsa. Utredningen bedömde mot den bakgrunden att en sådan möjlighet inte bör införas. Utifrån det förändrade omvärldsläget och de krav som den fortsatta uppbyggnaden av totalförsvaret ställer finns det anledning att nu göra en mer fördjupad analys av denna fråga kopplat till militärt buller. Det kan också finnas andra relevanta internationella exempel att tillgå än när utredningen presenterade sitt betänkande.

Vidare gav regeringen den 30 april 2025 Boverket i uppdrag att utreda och föreslå förändringar i trafikbullerförordningen (LI2025/00898). I uppdraget, som redovisades den 31 mars 2026, föreslås att kravet på att bostäder ska ha hälften av bostadsrummen vända mot en tyst sida tas bort och ersätts med enbart ett krav på en ljuddämpad sida, eftersom moderna ventilationslösningar och byggtekniska åtgärder kan skapa god inomhusmiljö utan att bostäder behöver planeras utifrån möjligheten till vädring med öppet fönster. Kravet på ljuddämpad sida föreslås gälla för den längre av byggnadens sidor och för hela fasaden. Uppdraget omfattade inte militärt buller.

För att regelverket i större utsträckning ska kunna ge förutsättningar för att säkerställa såväl totalförsvarets verksamheter som att uppföra och utveckla fler bostäder behövs en samlad analys av vilka hinder som finns och vilka förändringar som kan övervägas, framför allt i frågor som rör buller.

Utredaren ska därför

- beskriva hur förutsättningarna att uppföra och bygga till bostäder inom och i anslutning till områden som är av riksintresse för totalförsvarets militära del påverkas av militär verksamhet och

gällande regelverk, framför allt i fråga om provningar enligt miljöbalken kopplade till buller,

- kartlägga bullerstörningar från olika typer av militär verksamhet med utgångspunkt i tillgänglig forskning,
- analysera om tillämpliga riktvärden för buller från militär verksamhet är ändamålsenliga, och vid behov föreslå nya eller ändrade riktvärden,
- söka efter och redovisa relevanta internationella goda exempel på bostadsbyggande i närheten av militär verksamhet, inklusive eventuella särskilda riktvärden för militärt buller och avtalslösningar som syftar till att möjliggöra ökat bostadsbyggande i områden med omgivningspåverkan bl.a. från militärt buller,
- analysera hur en motsvarande samordning mellan plan- och bygglagstiftningen och miljöbalkens tillsyn som tidigare har genomförts för omgivningsbuller även kan utformas för buller från militär verksamhet,
- bedöma i vilken utsträckning moderna byggtekniska lösningar kan möjliggöra en tillräckligt god ljudmiljö inomhus för nya bostäder i närhet av militär verksamhet där buller förekommer,
- analysera och föreslå hur fastighetsägare genom avtal eller servitut skulle kunna acceptera eller tolerera vissa störningar i form av buller från militär verksamhet i syfte att möjliggöra utveckling av befintliga bostäder,
- analysera hur bedömningen av bullerpåverkan vid bostadsbyggande i större utsträckning kan utgå från ljudförhållanden inomhus, snarare än enbart bullernivåer vid fasad, även vid buller från militär verksamhet, och
- föreslå författningsändringar som möjliggör ökat bostadsbyggande i anslutning till områden av riksintresse för totalförsvarets militära del, utan att Försvarsmaktens verksamhet begränsas på kort eller lång sikt.

Utredaren ska säkerställa att de förslag som lämnas är förenliga med EU-rätten och Sveriges internationella åtaganden.

Konsekvensbeskrivningar

Konsekvensanalysen ska påbörjas i utredningens inledande skede och löpa parallellt med det övriga utredningsarbetet. Förslagets konsekvenser ska redovisas enligt kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen

(2024:183) om konsekvensutredningar. Utredaren ska belysa de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna av de förslag som lämnas, de alternativa förslag som har övervägts samt de konsekvenser som kan uppstå om inga initiativ vidtas.

Utredaren ska redovisa vilka konsekvenser förslagen kan få för kommuner, fastighetsägare och boende och för byggandet av bostäder i berörda områden.

Utredaren ska särskilt redovisa

- konsekvenserna för Försvarmaktens möjligheter att fortsatt bedriva den verksamhet som krävs för att lösa den uppgift Försvarmakten fått av riksdag och regering utan att riskera att begränsas av omprövning av miljötillstånd eller inskränkningar på verksamheten genom senare klagomål från nya boende
- de samhällsekonomiska konsekvenserna av utökade möjligheter till bostadsbyggande i närheten av Försvarmaktens anläggningar
- konsekvenserna i fråga om kostnadsansvar för bullerdämpande åtgärder, inklusive vem som ska bära kostnaderna om gällande riktvärden överskrids
- hälsokonsekvenser för boende av att exponeras för olika typer av militärt buller.

Om förslagen innebär samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt, ska dessa redovisas. Om något av förslagen påverkar den kommunala självstyrelsen ska, utöver förslagets konsekvenser, också de särskilda avvägningar som lett fram till förslaget särskilt redovisas.

De offentligfinansiella effekterna av de förslag som lämnas ska beräknas. Om kostnader för det allmänna förväntas, ska förslag till finansiering lämnas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska under arbetets gång inhämta synpunkter från myndigheter som kan antas bli berörda av förslagen, däribland Boverket, Folkhälsomyndigheten, Fortifikationsverket, Försvarmakten, länsstyrelserna och Naturvårdsverket samt ett representativt urval av kommuner. Utredaren

ska vidare när uppdraget utförs föra dialog med Sveriges Kommuner och Regioner samt vid behov även med andra aktörer. Utredaren ska även hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, samråda med andra relevanta pågående utredningar samt ta del av relevanta rapporter och aktuell forskning på området.

Utredaren är fri att vid behov kontakta andra myndigheter och organisationer om så bedöms nödvändigt för att kunna utföra uppdraget. En löpande dialog ska föras med Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet).

Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2027.

(Landsbygds- och infrastrukturdepartementet)